

Moholy-Nagy László

Ami az életrajzból kimaradt

Moholy-Nagy László: Önarckép

A Kossuth rádió az idei év második napján újra felmelegítette a Gondolat-jelben a régi kérdést: hogyan ejtsük a világhírű képzőművész Moholy-Nagy László nevét? Abban maradtak, hogy a problematikus előnév végét a külföldiek mondják „i”-nek, mivel nem ismerik az „ly” betűt.

A kérdés bennünket, délvidéki magyarokat közvetlenül érint, ezért érdemes foglalkozni vele.

Novemberben Nagy Levente mint a művész rokona és műgyűjtő nyilatkozott a Kossuth rádióknak. A „ly”-variáció mellett voksolt igen határozottan.

Nos, akkor vegyük elő Kalapis Zoltán Festők nyomában című kötetét, amely 1990-ben jelent meg a Forum Könyvkiadó gondozásában. A szerző időt és energiát nem kímélve bányászta elő a feledés homályából azon neves festőművészek adatait, akik itt éltek és alkottak vidékünkön, többnyire a XIX. század végén és a XX. század elején. Csak néhányat emelek ki közülük: Than Mór

Emléktábla (Dudás Sándor alkotása) az adai házon

bácskai emlékei, Az elfelejtett Juhász Árpád újra közöttünk, A fiatal László Fülöp becsei és verbászi kapcsolatai, A sorsüldözött Farkas Béla, Moholy-Nagy László adai és moholi évei.

Ők azok az alkotók, akiknek pályafutását a fellelhető műveikkel közösen filmre is rögzítettük.

Hozzáférhetők a zentai Dokumentációs Központban azok számára, akiket érdekel kulturális múltunk. És azok számára, akik kutatásokat végeznek ezen a területen, hogy ne kelljen a nulláról kiindulni.

Moholy-Nagy László akkor vált világhírű képzőművésszé, amikor a 20-as években csatlakozott a Bauhaushoz, Walter Gropius csapatához Weimarban. Korát megelőzve a ma oly divatos alkalmazott művészet szószólója és művelője volt. „Nevéhez fűződik több mozgófestmény, a fény-szobor megalkotása, vagy az olyan tárgyak szerkesztése, amelyben a fény elnyelődését, visszaverődését szabályozni lehet. Legismertebb az 1922 óta készülő és az 1930-ban az iparművészek párizsi kiállításán bemutatott Fény-tér modulátor. Őt tekintjük ennek folytán a ma divatos »kinetikus művészet« megalapítójának, maga az elnevezés is tőle származik” – írja Kalapis.

Térjünk vissza a családtörténethez.

Moholy-Nagy László 1895. július 20-án született Bácsborsódon, családi neve ekkor még Weis volt – a bejegyzés megtalálható a bajai izraelita hitközség anyakönyvében. Apja, Weis Lipót a Latinovicsek földjén jószágigazgató volt, majd feltehetően 1897-ben kihajózott Amerikába és sohasem tért vissza. Az anya két gyermekével, a 7 éves Jenővel és a 2 éves Lászlóval édesanyjához költözött Adára, ahol megszületett a harmadik fiú, Ákos, 1897. március 19-én.

A művész életrajzírói az adai és moholi éveket vagy teljesen kihagyják, vagy felcserélik az időpontokat. Mérvadónak a legidősebb testvér, Nagy Jenő visszaemlékezése tekinthető, aki 91 éves korában, pesti lakásán így nyilatkozott: „Egy bérelt házban laktunk a főutcán, az Erzsébet Szállótól két-három házzal lejjebb, Mohol irányában, az Offner-ház mellett. Velünk átellenben egy ártézi kút volt, 12 lépcső vezetett le hozzá”.

„Mind a három Weis gyerek az adai izraelita népiskolába járt, ennek anyakönyvei, osztálynaplói megtalálhatók a zentai Levéltárban”. – írja Kalapis Zoltán. A bejegyzések néhol hiányosak. Túl sok a homály még mindig.

Az bizonyos, hogy Adáról Moholra költözött a család dr. Nagy Gusztáv házába. Egyes források szerint az agglegény ügyvéd a fiúk nagybácsija volt, mások szerint nem voltak rokonságban –

az anya házvezetőként került oda. De tény, hogy 1909-ben magyarosították a nevüket Nagyra.

Kalapis Zoltán évekig tudakozódott dr. Nagy Gusztáv ügyvéd moholi háza után a helybeli lakosok körében, de az épületet nem tudták megmutatni. Végül ez esetben is Nagy Jenő vezetett nyomra. „Az életerős öregúr pesti otthonában írószert vett kezébe és egy papírlapon megadta a ház pontos helyrajzát. Megjelölte a Tisza folyását, ábrázolta a főutcát, az Ada felé vezető utat, lerajzolta a görögkeleti és a katolikus templomot, és szóban is megmagyarázta, hol van a Gránicz. Ez az utca egykor a szerb és a magyar falurészt választotta el, ma Testvériség-egység a neve – és közölte, hogy annak egyik saroképületétől számítva a jobb oldali úttesten haladva a Tisza felé a második-harmadik ház az, amit keresek. Nagy, boltíves, fedett kapualja van.” – Ezek az adatok vezették nyomra Kalapis Zoltánt. Megtalálta a perdöntő épületet, a fénykép ott látható a kötetben. A fent említett dokumentumfilmben mi is megmutatjuk ezt a díszes, polgári épületet, a művész iskolai bizonyítványai-val egyetemben.

Maga Moholy-Nagy László sehol sem említi moholi vagy adai iskolaéveit. A szülőföldről, Bácskáról sem tesz említést. „Születtem 1895-ben a Nagyalföldön...” nyilatkozta.

Ettől függetlenül, bizonyított tény, hogy előnevét bizony „i”-vel kell ejtenünk.

Moholy-Nagy László gyermekkori lakóhelye Moholon

Az Aracs T. SZ. 2009. november 24-én állított emléket Moholy-Nagy Lászlónak Adán